Petővári Bence

Válasz a „Paradigmaváltás esélyei a fejlett országok migrációs politikájában” című PhD- értekezés opponensi véleményeire

Ezúton is megköszönve az opponenseknek a disszertáció elemzését és az opponensi vélemények megfogalmazását, a disszertációmhoz benyújtott véleményekhez az alábbi kiegészítéseket, magyarázatokat, illetve véleményeket kívánom hozzáfűzni:

Ahogyan ezt a disszertációban több helyen kiemeltem, még egyszer szeretném hangsúlyozni: a negyedik fejezet modellje nem egy konkrét javaslat, hanem egy módszer, amelyben a harmadik fejezet logikai úton levezetett következtetéseit szemléltetni, érzékeltetni, és esetleges gyakorlati megvalósítását könnyebben elképzelhetővé kívánom tenni. A felrajzolt modell annyira vázlatos, hogy véleményem szerint konkrét javaslatnak kevés.

Éppen ezért, nem osztom Dr. Futó Péter véleményét, mely szerint a modellt kvantifikációs módszerekkel és eszközökkel e disszertáció keretein belül fel kellett volna vázolni. Többször hangsúlyoztam, és a terjedelmi arányokkal is kifejezésre jutattam, hogy disszertációmnak nem ez a modell a leghangsúlyosabb része. Ám ha bonyolult kvantifikációs becslésekbe bocsátkoztam volna, elkerülhetetlenül azzá vált volna. Itt tehát elsősorban a témaválasztás és a témák terjedelmi kérdése, arányai képezhetik vita tárgyát.

Véleményem szerint a negyedik fejezetben bemutatott modellt nem lehet olyan alapossággal kidolgozni, amely egy tudományos doktori disszertáció magját képezhetné – már csak azért sem, mivel ha kvantifikációs módszerek segítségével részletezem a modellt, a kiindulási alapként használt számok legnagyobb része is becsült érték, becsült adat lenne. Ehhez a becsléshez pedig minden ilyen becsült alapadat nagyságát, sőt, nagyságrendjét részletesen indokolni kell. Ilyen becslést igénylő számok például: a Fejlesztési Vízumok bevezetésére reagáló népesség és az igényelt Fejlesztési Vízumok száma, a reagáló embercsempészek száma és a reakció jellege, volumene, a Fejlesztési Vízumokért beszedett díj pontos nagysága, stb.

Ahhoz, hogy egy a negyedik fejezetben felvázolt módszerekkel végigfuttatott mintaprojekt esetében egy kvantifikációs modell szakmailag megalapozott legyen, egy szakmai stábnak több hétig tartó előkészítő-kidolgozó munkát kellene végezni, számos egyéb intézmény és hatóság intenzív bevonásával és háttérmunkájával (pl. demográfiai intézetek, határrendészeti szervek, minisztériumok szakértői). Ezért részemről – a disszertáció hangsúlyainak felborulása mellett és a tartalom duplájára növekedésével – egész más volumenű és jellegű munkát igényelt volna egy ilyen kutatás. Bár e munkát a disszertáció írása mellett már elkezdtem és az eredményeket könyv formájában tervezem publikálni, véleményem szerint e munka volumene meghaladja egy doktori disszertáció követelményeit és racionális kereteit. Még egyszer kihangsúlyozom tehát, hogy disszertációm egy elméleti alapot dolgozott ki, amelyet egy hasonló elvekre épülő gyakorlati munka a jövőben racionális és tudományos háttéranyagként felhasználhat munkájához. Ám – ahogyan ezt a dolgozatban is hangsúlyoztam – a disszertációban felvázolt elmélet gyakorlati megvalósítása és ennek tervezése jellegét és volumenét tekintve, politikai döntésen alapuló szakmai feladat.

További pontosításra szorul az a tény, hogy disszertációm a nemzetközi migráció biztonságpolitikai és kriminalisztikai indokok alapján történő korlátozását morálisan

nem veti el, hanem csupán – minél több szempont alapján – megkérdőjelezi. Ezt nagyon fontosnak tartom, mivel több helyen kiemeltem, hogy a migráció korlátozásának elvetése irracionális, s ehhez számos szerzőtől hivatkoztam alátámasztó véleményeket - például Gary Beckertől, aki pedig a piaci alapú migráció kontroll elméletének úttörője az Egyesült Államokban. Ezen kívül, a negyedik fejezetben bemutatott modell is kihangsúlyozottan megőrizné a határokon a határrendészeti szervek kriminalisztikai és nemzetvédelmi indokkal folytatott tevékenységét.

Egy másik szempontra reagálva ki szeretném emelni, hogy dolgozatomban nem álltam ki, sem nem tettem hitet a piaci liberalizmus és spontaneitás mellett. Valójában nem álltam ki egyetlen rendszer vagy mechanizmus mellett sem. Csupán azt próbáltam levezetni, hogy a nemzetközi migráció kezelését, mint a globális gazdaság egyik igen fontos alrendszerét a fejlett országok egész más elveken és módszerekkel működtetik, mint a globális gazdaság egyéb alrendszereit. Vagyis a rendszer egészét uraló liberális piaci elvek ezen a területen a fejlett országok által emelt mesterséges korlátok miatt nem tudnak érvényesülni. Ez pedig nem önmagában probléma, hanem magát a rendszer a működését csak a rendszer egészét szemlélve torzítja – ha nem inkább veszélyezteti –, és csökkenti a működésének hatékonyságát. Összességében tehát nem a piaci rendszer mellett álltam ki, hanem amellett, hogy ha már jelenleg egy liberális piaci elveken működő globális gazdasági rendszert próbálunk működtetni, akkor meg kellene fontolni, hogy az egyes kiemelt alrendszerek működése is hasonló, vagyis piaci elveken történjen, és nem pedig tervezéses alapon, ahogy a jelenlegi bevándorlási rezsimek a nemzetközi migrációt, mint nemzetközi termelési-tényező áramlást szűrik. Ha ugyanis a terv-alapú és a piaci alapú rendszerek szélsőséges formáit egy rendszeren belül keverjük, a két mechanizmus működése közötti diszharmónia a rendszer egészének működésére lesz negatív hatással.

Én ezt a fenti eltérést igyekeztem a disszertációban kihangsúlyozni, és az adminisztratív alapon tervezett migráció-szűrés elterjedt gyakorlatát neveztem munkámban „bevándorlási szocializmusnak”, nem pedig azt, hogy „a fejlett bevándorlókat fogadó országok elsősorban arra törekszenek, hogy jólétüket gyarapítsák a nemzetközi migráció révén”.

Abból pedig, ahogy kifejtettem, hogy jelenleg nem létezik olyan elmélet, amely alapján a bevándorlás szelekció gazdaságilag optimalizálható lenne, véleményem szerint nem feltétlenül következik az, hogy marad az állam által tervezett szűrőrendszer, mert az az államérdeket érvényesíti. Éppen az az egész disszertációm célja, hogy bemutassa, hogy nem feltétlenül marad ez a megoldás, hanem létezhet alternatíva. Az állam érdeke ugyanis a migráció esetén a migrációból nyerhető gazdasági haszon maximalizálása, és az ehhez jelenleg alkalmazott adminisztratív módszerrel szemben, felállítható lenne egy hatékonyabb és – számos egyéb járulékos haszna mellett – gazdaságilag is megtérülőbb migrációs szűrőrendszer.

Összefoglalva ismét: dolgozatomban egyáltalán nem vetettem el a nemzetközi migráció szelekciójának, szűrésének a szükségességét. A szelektív migráció elvét kiemelt fontosságúnak tartom. Az elemzett problémát abban látom, hogy a szelekció fejlett országok által jelenleg alkalmazott elve és módszere sem nem hatékony sem nem alkalmazkodik a gazdaság többi alrendszerében alkalmazott piaci elvekhez és módszerekhez. Ezért próbáltam ehhez az alrendszerhez is alternatívát keresni, s ezt a munkát volumene miatt egyelőre elméleti szinten végeztem el.

Azzal pedig nem értek egyet, hogy a poszt-szovjet térségtől nyugatra a nemzetközi migráció már nem elsősorban közgazdasági kérdés, hanem a nemzeti identitás megőrzésének kérdése. Véleményem szerint egy kérdés az szubjektív fogalom; mindig

olyan, amilyennek feltesszük. A második fejezetben azt a véleményemet próbáltam levezetni, hogy épp a kormányok és a média próbálják a nemzeti identitás kérdésének maszkját ráerőltetni a migráció kérdésére azért, hogy ürügyet találjon a migráció önkényes, saját szája íze szerint történő korlátozására. Egyszerűbben kifejezve: a nyugati országok lakossága nem kreál magától biztonsági kérdést a migrációból, hanem ez a folyamat annak az eredménye, hogy a bevándorlók integrálásához köthető, valóban létező problémákat a kormányok és a média retorikája mesterségesen felnagyítja és intézményesíti, majd az eredményképpen felnagyított ellenszenven ismét tovább lovagol, egy körforgást eredményezve ezáltal. Pontosan ez az általam részletesen bemutatott biztonságiasodási folyamat lényege – hogy a fejlett országok kormányai biztonsági retorika mögé rejtik a valós, gazdasági motivációt: nevezetesen azt, hogy ha migráció szelekcióját a piac végezné el, az olyan folyamatokat indítana el, amelyek a fejlett és fejletlen országok között (természetesen némileg a fejlett országok kárára) csökkentenék a gazdasági különbségeket, ez pedig a fejlett országok kormányainak nem érdeke. Még akkor sem, ha a teljes globális gazdaság ezáltal nagyobb ütemben gyarapodna. Ezért tehát a biztonságiasítás, vagyis a nemzetközi migráció biztonsági aspektusainak túlhangsúlyozása és intézményessé tétele az az eszköz, amely révén a fejlett országok kormányai a lakosságtól felhatalmazást szereznek ahhoz, hogy országaik – hozzátenném nem hosszú távú, hanem pillanatnyi – gazdasági érdekeit érvényesítsék, és politikai népszerűségüket, szavazóbázisukat növeljék. Ebben a kontextusban a migráció – mint legnagyobb arányaiban gazdasági eredetű jelenség – valójában közgazdasági alapkérdés, amelynek a közgazdasági eredetére és jellegére mesterségesen kialakított köd borul.

A disszertációval kapcsolatos további véleményekre, bírálatokra szóban kívánok reagálni.